

Streszczenie pracy doktorskiej

Justyna Magdalena Wiąckiewicz

Officium divinum w klasztorach benedyktyńskich na ziemiach polskich
w epoce przedtrydenckiej

Promotor: dr hab. Jakub Kubieniec

18. 05. 2020 r.

Zasadniczym celem pracy jest rekonstrukcja i opis liturgiczno-muzycznych tradycji związanych ze sprawowaniem liturgii godzin w polskich opactwach benedyktyńskich w epoce przedtrydenckiej. Praca podzielona została na pięć rozdziałów. Dwa pierwsze, o charakterze wprowadzającym, służą stworzeniu kontekstu historycznego dla dalszej analizy zachowanych świadectw *officium divinum*. Podjęto w nich zagadnienia historyczne związane ze średniowiecznymi fundacjami benedyktyńskimi na ziemiach polskich oraz kształtowaniem się formy oficjum monastycznego. W rozdziale III przeanalizowano przekazy z polskich źródeł benedyktyńskich porównując je z polskimi i obcymi tradycjami zarówno monastycznymi jak katedralnymi. Celem owych porównań było prześledzenie dróg ewolucji oficjum we wskazanym okresie, a tym samym dotarcia do jego źródeł, archetypów i zbadania „warstw” wpływów, które złożyły się na ostateczny kształt liturgii *horae canonicae* w polskich ośrodkach monastycznych. Wyniki badań porównawczych wybranych formularzy *de tempore* wskazują, iż zachowane źródła reprezentują trzy odrębne tradycje benedyktyńskie: tyniecką, lubińską i legnicką, a największy wpływ na ich ukształtowanie miały zwyczaje nadmozańskie, południowoniemieckie oraz cysterskie. W rozdziale czwartym podobnym badaniom porównawczym poddano formularze *de sanctis*. Ponadto przedstawiono w nim rekonstrukcję i analizę kalendarzy liturgicznych polskich opactw oraz nowe ustalenia dotyczące problematyki kultu świętych lokalnych, zwłaszcza rodzimych. Ostatni rozdział poświęcono tradycji muzycznej polskich benedyktynów. Omówiono zagadnienia związane z klasyfikacją modalną i ukształtowaniem melodycznym wybranych kompozycji z antyfonarza opata Mściława (Rps 12720 V) oraz antyfonarza z opactwa w Staniątkach (ms. 1, 2, 4) na tle innych źródeł rodzimych i obcych. Repertuar muzyczny zawarty w obu wymienionych źródłach reprezentujących tradycję tyniecką w znakomitej większości jest zbieżny z innymi europejskimi przekazami wywodzącymi się tak ze środowisk diecezjalnych jak i monastycznych. Elementy odmienne, zwłaszcza na płaszczyźnie modalnej, wykazują najwyższą zbieżność z utworami pochodzącymi z terenów nadmozańskich jak również z obszaru germańskiego. W opracowaniu przedstawiono ponadto śpiewy oryginalne, nie spotykane w innych kodeksach. Charakterystykę średniowiecznej tynieckiej tradycji muzycznej poszerzono o rozważania nad możliwością rekonstrukcji niezachowanych części tradycji muzycznej Tyńca na podstawie zapisów potrydenckich.

Justyna Wiąckiewicz

Summary of Doctoral Dissertation

Justyna Magdalena Wiąckiewicz

Officium divinum in Benedictine monasteries in Poland
in the pre-Tridentine period

Supervisor: dr hab. Jakub Kubieniec

18. 05. 2020

The main purpose of the dissertation is a reconstruction and description of the liturgical and musical traditions associated with the celebration of the Liturgy of the Hours in Polish Benedictine abbeys in the pre-Tridentine period. It is divided into five chapters. The first two, of an introductory nature, serve to create a historical context for further analysis of preserved testimonies of the Divine Office. The two chapters discuss historical issues related to Benedictine foundations in Poland and the formation of a monastic office structure relevant to these communities. The third chapter contains the analysis of the *de tempore* formularies from Polish Benedictine sources, compared with Polish and foreign traditions, both monastic and cathedral. The purpose of these comparisons was to trace the path of evolution of the office in the indicated period, and thus to reach its sources, archetypes and explore the "layers" of influences that made up the final shape of the liturgy of the *horae canonicae* in Polish monastic centers. The results of comparative studies of selected *de tempore* formularies indicate that the preserved sources represent three separate Benedictine traditions: Tyniec, Lubiąż and Legnica, and the most influential impact on their formation was exerted by monastic customs of the Meuse basin region, South Germany and the Cistercians. In the fourth chapter similar issues related to *de sanctis* part were discussed. Furthermore the reconstruction and analysis of liturgical calendars of Polish abbeys as well as some new arrangements regarding the issue of the cult of local saints, especially native ones, were presented. The last chapter turns to the musical tradition of Polish Benedictines. Issues related to the modal classification and melodic shape of selected compositions from the antiphony of the abbot Mściwój (Rps 12720 V) and the antiphony from the Staniątka Abbey (ms. 1, 2, 4) and other medieval sources are discussed here. The musical repertoire in both of these sources representing the Tyniec tradition is in great majority compatible with the existing European musical output of that time, originating from both diocesan and monastic sources. The features that are specific for Tyniec (especially these concerning modal classification) seem to have origins in the Meuse and German traditions. Original Benedictine chants not found in other codices were also presented. Lastly, the possibility of reconstructing the lost part of plainchant repertoire from Tyniec was considered.

Justyna Wiąckiewicz